

sulfoxylová, kyselina nitroxylová, kyselina ditioničitá, kyselina ditiónová, žltá krvná soľ, liadok a pod.). Nesprávne vytvorené názvy (kyselina hydrosiričitá, sirnatan sodný, cyankali a pod.) sa preto nemajú používať.

Problematicku chemického názvoslovía anorganických slúčenín hlbšie vyčerpávajú napr. tieto spisy a publikácie:

1. W. P. Jorissen, H. Bassett, E. D. Damiens, F. Fichter, H. Remy: J. Am. Chem. Soc., **63**, 889—897 (1941). Viď. tiež 8.
2. J. Milbauer: Chemické listy, **41**, 8 (1947).
3. S. Škramovský: Chemické listy, **31**, 478 (1937).
4. S. Škramovský: Chemické listy, **32**, 117 (1938).
5. A. F. Richter: Chemické listy, **32**, 115 (1938).
6. A. F. Richter: Chemické listy, **42**, 89 (1948).
7. E. Votoček: Chemické listy, **35**, 39 (1941).
8. E. Votoček: Chemický slovník česko-nemecko-francouzsko-anglicko-latin-ský, (1941), str. 483—509.
9. E. Votoček, J. Heyrovský. Chemie anorganická, (1945), str. 150—155.

*Komisía pre ustálenie slovenského
chemicko-technologického názvoslovía.*

NOVÉ KNIHY A ČASOPISY

JOURNAL OF RESEARCH of the National Bureau of Standards
Odborná periodická publikácia, ktorú vydáva Ministerstvo obchodu USA. Vychádza každý mesiac, 6 čísel tvorí vždy jeden sväzok. Formát 200×250 mm. Ročné predplatné pre cudzinu \$ 5.50.

Vymoženosti vedy a techniky sú úzko spojené s hospodárstvom štátu a so životnou úrovňou jeho obyvateľstva. Všestranná podpora technického pokroku je preto prvoradým záujmom každého moderného štátneho útvaru.

Vedecký objav a jeho použitie v praxi nie je však vecou náhody, ale je výslednicou dlhej a usilovnej práce často veľkých pracovných kolektívov vo výskumných a vedeckých laboratóriách. V USA sa organizovaný vedecký výskum sústreďuje predovšetkým na univerzitách a v priemyslových a štátnych výskumných ústavoch. Hlavnou úradnou inštitúciou pre fyzikálny, chemický a inžiniersky výskum je tu *National Bureau of Standards*, ktorá je súčasne v našom slova smysle ciachovacím úradom pre miery a rôzne iné základné meracie jednotky. Sústreďuje sa tu výskum napr. v týchto pracovných oblastiach: aplikovaná matematika, mechanika, elektrina, optika, atomická fyzika, chémia, metalurgia, mimérálne produkty, organický a vláknitý materiál, tovarové normy atď.

Výsledky vykonaných prác sa uverejňujú v troch odborných časopisoch, vychádzajúcich každý mesiac. Experimentálnym i teoretickým prácam v jednotlivých výskumných staniách je venovaný *JOURNAL OF RESEARCH*, ktorý sa svojou obsahovou náplňou i úrovňou svojich príspevkov radí medzi klasické vedecké publikácie. Súhrnné zprávy o vykonaných výskumoch a o nových vedeckých a technických plánoch podáva časopis *TECHNICAL NEWS BULLETIN*. Tretou periodickou publikáciou sú *BASIC*.

RADIO PROPAGATION PREDICTIONS, ktoré sa však výskumami v chémii nezaoberajú.

Vo sväzkoch 38—39 (1947) časopisu *JOURNAL OF RESEARCH* publikovali výskumníci a bádatelia *National Bureau of Standards* nových 90 prác, čím sa celkový počet príspevkov, uverejnených od založenia časopisu, zvýšil na 1760. Obsah časopisu je veľmi pestrý a rieši problémy z veľmi širokej oblasti teoretickej i priemyselnej chémie. Popri súhrnnej zpráve o nových pokrokoch v chémii portlandského cementu opisuje sa tu metóda na spektrografické stanovenie Al, Fe, Mg, Na, K, Mn a Ti v portlandských cementoch, merajú sa rozpúšťacie teplá tuhých roztokov hexakalciumdialuminoferritu a dikalciumferritu atď. Čitateľ tu však nájde úvahy a zprávy aj o výskumoch týchto problémov:

Keramická glazúra na ochranu ocele pri vysokých teplotách. Špecifické teplo, entalpia a entrópia Al_2O_3 v rozmedzí 0^0 až 900^0C . Absorpcia infračerveného svetla v niekoľkých sklách, obsahujúcich vzácné zeminy a iné kysličníky. Vlastnosti dielektrík z titaničitanu barnatého a strontnatého. Prístroj na difrakciu X-lúčov pri vysokých teplotách. Dipólové momenty a rezonancia niektorých benzeinových indikátorov. Konduktometrická titrácia kyselín a zásad v benzéne a dioxáne. Reakcie kyselín a zásad v benzéne a iných organických rozpúšťadlách. Aktívne koeficienty vodných miešaní fosforečnanov s NaCl, NaBr a NaI. Uhlíkovíky v petrolejovej frakcii 102^0 až $108^0 C$. Štruktúra difruktózového anhydridu. Analýza smesi C_2 — C_3 olefínov a paraínov hmotových spektrografom. Absorpčné spektrá celulózy a jej derivátov. Emisné spektrá argónu a kryptónu v infračervenej oblasti. Koncentrovanie izotópov ortuti, draslíka a chlôru. Vlastnosti tkanín nezmáčateľných vodou. Tepelná rozťažnosť niekoľkých sliatin medi. Vylučovanie kobaltu a niklu chemickou redukciou. Vplyv bóru na vlastnosti ocelí a mnoho iných ďalších teoretických a experimentálnych prác.

Jednotlivé čísla majú priemerne 100 strán textu, tlačeného na kriedovom papieri. Nielen rozsah a úprava časopisu, ale predovšetkým rozsiahlosť výskumného programu, množstvo pracovníkov vyvíjajúcich kvalitu zúčastnených pri riešení a dokonalé vybavenie laboratórií najmodernejšími aparatúrami sú jasným dôkazom, ako vysoko si v USA cenia vedecké a priemyslové výskumníctvo. Nie menej jasným dôkazom sú aj veľkorysé finančné dotácie, o rentabilnosti ktorých nemôžu byť pochybnosti, lebo práve zásluhou výskumníctva sa v USA zaradily medzi technicky najvyspelejšie štáty sveta.

M. Zikmund.

E. Brandenberger: *Röntgenographisch-analytische Chemie*. 1945. Verlag Birkhäuser, Basel. Str. 287, cena viaz. Kčs 395.—.

Prí analýzach kryštálovej štruktúry sa s röntgenospektrometrickou metódou získaly mnohé skúsenosti, ktoré sa často výhodne

použijú pri chemických výskumoch vo vede i v priemysle. O problémoch, ktoré sa dajú touto metódou riešiť, prináša Brandenbergerova kniha starostlivo zostavené poučenie. Vzorné ukážky ohybových diagramov a početné schematické obrázky zvyšujú názornosť výkladu, písaného bez matematiky. Za každou kapitolou je uvedený zoznam pôvodných metodických pojednaní i špeciálnych prác, ktoré poslúžia ako vzor tomu, kto sa chce prakticky zaoberať podobnými problémami.

Po stručnom všeobecnom pojednaní o stavbe kryštalických látok a ich výskume röntgenovými i elektrónovými lúčmi opisuje autor, ako sa dajú rozlíšiť kryštalické látky od beztvorných a ako sa prejavuje prechodný stav, totiž veľmi malé kryštaly s rôznymi nepravidelnosťami v priestorovej mriežke. Keď objasnil, ako sa identifikujú kryštalické látky porovnávaním ohybových diagramov a ako sa prejavujú smesné kryštaly posunovaním spektrálnych čiar, podáva návod na analýzu heterogenných sústav, v ktorých sa dajú bezpečne rozlíšiť smesi jednotlivých látok od ich smesných kryštálov a slúčenín. Ďalej vykladá, ako sa posudzuje štruktúra kryštalickej látky: veľkosť mikrokryštálov, ich orientácia, vyvinutosť v menšom počte smerov, deformácia, miestne nepravidelnosti v chemickom zložení atď. Potom ukazuje, ako sa sledujú zmeny látok v pevnom stave, totiž polymorfné premeny, reakcie pevných látok s plynmi alebo kvapalinami a reakcie látok smiešaných v prášku. Napokon uvádza postup pri analýze kryštalovej štruktúry a vysvetľuje vzťahy medzi vlastnosťami atomov a ich usporiadaním v priestorovej mriežke.

B. Stehlík.

Doc. O. Wichterle: *Organická chemie*. Sv. I. (časť teoretická). 1947 Vydal Alois Hýnek v Prahe. Str. 235, cena broš. Kčs 160.—.

Ing. Dr. L. Špirk a spolupracovníci: *Technologie organických nových hmot*. 1948. Vyšlo v Odbornej knižnici škôl práce ÚRO nákladom PRÁCE v Prahe. Str. 861, cena broš. Kčs. 450.—.

V. Dvořák: *Příruční kniha chemicko-technická*. 5. vydanie, prepracoval Ing. J. Soukup. 1948. Vydal I. R. Kober v Prahe. Str. 399, cena broš. Kčs 105.—.

Dr. J. Hořejší: *Základy chemického vyšetřování ve vnitřním lékařství*. 2. dopl. vydanie. 1947. Nákladom České grafické unie a. s. v Prahe. Str. 479, cena broš. Kčs 210.—.

Ing. Dr. J. Lauschmann: *Rozbory v průmyslu fotografickém*. 1948. Vyšlo ako VIII. kapitola I. dielu VI. sväzku súborného diela „Chemická technologie“ nákladom Československé společnosti chemické v Prahe. Str. 111, cena broš. Kčs 105.—.

Prof. Ing. Dr. J. Milbauer: *Rozbory v anorganickém průmyslu*. 1948. Vyšlo ako VII. kapitola I. dielu VI. sväzku súborného diela „Chemická technologie“ nákladom Československé společnosti chemické v Prahe. Str. 110, cena broš. Kčs 110.—.

Prof. Ing. Dr. O. Quadrat: *Základy metalurgie kovů*. 1948. Ako 31. sväzok Hokrových technických a dilenských príruček vydal J. HOKR v Prahe. Str. 237, cena broš. Kčs 75.—.

Prof. Ing. Dr. B. Stočes: *Nerostné suroviny*. Diel II. 1947. Nákladom Geologického ústavu Vysoké školy báňské v Ostravě. Str. 555, cena broš. Kčs 360.—.

Prof. Ing. Dr. O. Kallauner: *Názvosloví dopravy a těžby v oboru žárnin*. 1948. Nákladom Československé keramické a sklárské spoločnosti v Prahe. Str. 111, cena broš. výtlačku pre členov Kčs 50.—, pre nečlenov Kčs 75.—.

HOSPODÁRSKE ZPRÁVY

Vedie: Ing. Dr. M. Marko a Ing. I. Stein.

K ďalšiemu znárodneniu v priemysle.

Na sjazde závodných rád dňa 22. II. 1948 usniesli sa zástupcovia pracujúcich na ďalšom znárodnení. Základným meradlom pre nové znárodnenie je vo všeobecnosti hranica 50 zamestnancov. Hranica doterajšieho znárodnenia pohybovala sa medzi 150—500 zamestnancami. Dostal pracovalo podľa toho — všetky nasledujúce dáta uvádzame podľa stavu v novembri 1947 — na Slovensku v súkromnom sektore 29,5 % činných osôb (bez priemyslu výživy). V celej ČSR percento bolo o niečo nižšie, asi 20 %. V znárodnenom sektore na Slovensku dosiaľ pracovalo 62 % a v ostatnom sektore 8,5 % zo všetkých činných osôb. — V „ostatnom sektore“ sú započítané do novembra 1947 nepridelené konfiškáty, podniky v majetku komunálnych sväzkov, družstiev a štátne podniky. Čo sa týka počtu technických jednotiek, bol podiel súkromného sektora 57,3 %, znárodneného 26,1 % a ostatného 16,6 %. Na jeden podnik súkromného sektora pripadlo priemerne 52,6 činných osôb, na jeden znárodnený podnik 242,6 osôb. Z celkovej hodnoty odbytu v priemysle pripadlo na súkromný sektor, 21,1 %, na znárodnený 71,5 % a na ostatný 7,4 %. Podiel súkromného sektora bol teda asi $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{5}$ z celého priemyslu.

Po ďalšom znárodnení až po hranicu 50 zamestnancov bude rozloženie približne toto: V znárodnenom sektore bude pracovať asi 84,1 %, v súkromnom 7,4 % a v ostatnom 8,5 % zo všetkých osôb činných v priemysle. Pokiaľ ide o počet podnikov bude v znárodnenom sektore 37,5 %, v súkromnom 45,9 % a v ostatnom 16,6 % zo všetkých priemyselných podnikov. Na jeden znárodnený podnik padne priemerne asi 228,6 a na jeden súkromný asi 16,5 činných osôb. Čo sa týka hodnoty odbytu, pripadne na znárodnený sektor asi 86,4 %, na súkromný asi 6,2 % a na ostatný asi 7,4 % z úhrnnej hodnoty odbytu celého priemyslu. Podiel znárodneného priemyslu sa teda podstatne zvýši.

Náš priemysel dostáva novú, pevnejšiu štruktúru. Toto ďalšie